

SUPPLEMENT

"HET POPULARISEREND WERK DAT IK GEDAAN HEB, IS IN MIJN VISIE EEN ESSENTIËLERE BIJDRAGE AAN HET VAK GEWEEST DAN MIJN DISSERTATIE"

Interview met D.E.H. de Boer,
nieuwe hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis
in Groningen

Ina Vogel

Groningen heeft een nieuwe hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis. Vijf jaar nadat prof. dr. Richard Vaughan is wegbezuinigd, mag de sectie zich verheugen op de komst van dr. Dick E.H. de Boer (45) uit Leiden. De Boer: "Samen met mijn Groningse collega's hoop ik de studenten en het vakgroeps- en faculteitsbestuur ervan te overtuigen, dat de Europese Middeleeuwen méér zijn dan alleen maar een periode tussen globaal 500 en 1500. Het is een tijdvak waarin zich uiterst wezenlijke ontwikkelingen in de geschiedenis van Europa en daarmee van de mensheid hebben voltrokken. Tijdens de Middeleeuwen heersten niet alleen maar 'feodale toestanden'. We moeten af van die negatieve beeldvorming!"

- Deze hoogleraarbenoeming in Groningen haalt u voor het eerst sinds 1965 uit Leiden. Uw leven is sterk met die stad verbonden. Het is jarenlang uw woon-, studeer- en werkplaats geweest.

- Toevallig waren de banen die ik tot dusverre heb gehad inderdaad allemaal in Leiden. Na mijn periode als ZWO-medewerker¹, destijds kreeg je nog maar twee jaar, moest er brood op de plank komen. Tot augustus 1976 heb ik met ontzettend veel plezier gewerkt op een Leidse school, waar al anderhalf jaar een vacature open had gestaan voor een geschiedenisleraar. Toen kreeg ik een telefoontje van Huub Jansen, de hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis aan de universiteit van Leiden, die zei dat hij m'n sollicitatiebrief niet had ontvangen. Dat kon kloppen, want die had ik nooit geschreven. Jansen vertelde dat hij een baan had als wetenschappelijk medewerker.

Ik heb toen verschrikkelijk gearzeld. Ik genoot zo van het lesgeven, van dat contact met de leerlingen, dat ik niet zeker wist of ik het ene wel wilde ten koste van het andere. Uiteindelijk heb ik het dus toch gedaan.

Wel heb ik sindsdien een paar keer geprobeerd elders aan de slag te komen. Ik was bijvoorbeeld eens tweede voor de functie van directeur van het Nederlands Textiel Museum in Tilburg. En idem voor de baan van directeur van het Rijksmuseum Twente in Enschede. Dat was in de periode dat ik heel intensief met musea bezig was. Vanuit het vak raakte ik steeds meer in die museumwereld verzeild, omdat ik werkte met museale bronnen en een colle-

---

1 Zuiver Wetenschappelijk Onderzoekmedewerker. Een soort OIO-plaats.

ge Museologie gaf. Ik heb toen gedacht: als er op de universiteit dan zo weinig beweging is, als de banen er zo dun gezaaid zijn, dan wil ik wel eens iets anders proberen. Gewoon om mezelf te prikkelen, om dynamisch te blijven. Beide keren is het niet gelukt. Achteraf zeg ik: gelukkig maar, want wat ik nu kan gaan doen spreekt me nog meer aan.

- *Waar wilt u zich in uw nieuwe functie vooral op richten?*

- In Groningen hoop ik vooral zo veel mogelijk te gaan doen. Dat ligt een beetje in mijn aard, ik ben een omnivoor. Iedereen heeft me lang geïdentificeerd met mijn proefschrift over sociaal-economische ontwikkelingen in het middeleeuwse Holland, maar ik heb me eigenlijk altijd al met veel verschillende onderwerpen beziggehouden. De bronnen reiken je steeds weer nieuwe interesses aan en daarvoor moet je openstaan, vind ik.

Ik ga in ieder geval zo veel mogelijk college geven. Dat vind ik ontzettend leuk. Aan één kant is het inderdaad zo dat we nu en dan teveel moeten doceren. Het is verschrikkelijk oppassen om universiteiten niet dood te bezuinigen door mensen maar steeds meer college te laten geven. Maar aan de andere kant: ik ben een onderwijsdier. Als ik me rot voel, zet me voor een zaal met studenten en het is allemaal weer goed. Ik ben altijd blij als het vonkje weer overslaat, als mensen gefascineerd raken door de Middeleeuwen. Niet alleen omdat die tijd zo spannend en leuk is. Het bestuderen van de Europese Middeleeuwen is ontzettend leerzaam en gevarieerd, en absoluut onmisbaar als voorgeschiedenis van onze moderne samenleving.

- *Welke colleges geeft u het komende jaar?*

- Ik neem een aantal hoorcolleges Vaderlandse Geschiedenis voor rekening. Daarnaast nog enkele colleges hulpwetenschappen en natuurlijk een kernvak: over Europa en de buitenwereld. Helaas is de sectie Middeleeuwen in Groningen slecht bedeed met kernvakken. Er is er maar één, en dat is dan ook nog een gecombineerd derde- en vierdejaars vak. Wat dat betreft is er een duidelijk verschil met Leiden. Daar kunnen studenten kiezen uit onderwerpen in het sociaal-culturele, sociaal-economische of politiek-institutionele veld.

Het aanbieden van meerdere onderwerpen genereert belangstelling. In Groningen is die belangstelling voor de Middeleeuwen langzamerhand een beetje in het gedrang gekomen. Daarom moeten we zo snel mogelijk weer meer afwisseling in het programma brengen. Zorgen dat men weer herkent dat die periode genoeg variatie biedt, zowel wat betreft thematiek als methodiek. En duidelijk maken dat het bestuderen van de Middeleeuwse Geschiedenis een prima voorbereiding is op een beroep in de moderne samenleving. Ook wanneer die baan inhoudelijk niet met de Middeleeuwen in verband staat.

- *Kunt u dat illustreren met een voorbeeld?*

- Eén van de meest krasse voorbeelden is wel dat van een Leidse student Middeleeuwse Geschiedenis, die zijn stage-periode bij Fokker heeft doorge-

bracht en daar nu ergens hoog op de personeelsafdeling zit. Nou, daar denk je toch niet meteen aan bij een studie Middeleeuwen? En zo zijn er nog veel meer voorbeelden.

Aangezien de huidige studie Geschiedenis vooral vaardigheden traint en niet meer zo gericht is op de kennis van periode-gebonden feitjes, vind ik dat een student die vaardigheden vooral moet leren door zich te verdiepen in de onderwerpen die hem of haar het meeste boeien. Wanneer je de journalistiek in wilt, lijkt het misschien logisch om dan maar colleges Eigentijdse Geschiedenis te gaan volgen. Maar als je eigenlijk gefascineerd bent door een aspect van een oudere samenleving bezorg je jezelf veel meer studievreugde door die periode te bestuderen. En als je plezier in je studie hebt, leer je uiteindelijk ook meer volgens mij.

Maar het probleem nú is niet zozeer hoe we die brede groep geschiedenisstudenten voorbereiden op de maatschappij. Met die problematiek hebben studenten en docenten al leren omgaan. Een minstens even schrijnend probleem is echter dat van onze AIO's en OIO's, de jojo's van ons systeem: ze mogen even op en neer en dan gaan ze er weer uit. Misschien dat één op de tien echt door kan naar een baan op wetenschappelijk niveau. De anderen moeten maar zien ergens in de maatschappij terecht te komen. Ondertussen zijn ze wel ouder en hoger opgeleid, dus dúúr geworden.

Als universiteit hebben we hier een verantwoordelijkheid vind ik. Een aantal collega's is het volstrekt niet met me eens. "Die mensen kiezen er bewust voor. Ze weten het van te voren", zeggen ze. Dan denk ik: ja, *so what?* Wij bieden ze een opleidingsmogelijkheid, suggereren daarmee ook dat ze ergens *toe* opgeleid worden. Want wat doen we nu? We brengen deze mensen op een nóg hoger wetenschappelijk niveau, maken ze de kunstspringers op een nog weer hogere duikplank -de torenspringers zelfs. We zeggen: "O, o, wat kun je mooi duiken". Maar laten vervolgens wel het zwembad leeglopen.

Ik wil er voor om een verplichte stage op te nemen voor alle AIO's en OIO's, op een totaal ander vlak dan dat van hun dissertatie. Zodat men er bij stageverlenende instellingen aan kan wennen dat een gepromoveerd mediaevist meer kan dan alleen maar knappe dingen zeggen over de Franciscaner geschiedbeschouwing. Het moet toch waarachtig mogelijk zijn om voor AIO's en OIO's stageplaatsen te vinden, ook in de brede regio rondom Groningen. Bijvoorbeeld bij een aardappelmeel- of strokartonfabriek. Misschien haalt een AIO daar nu zijn neus nog voor op. Maar hij zal blij zijn, als er straks een baan is.

- *Ik heb begrepen dat u zich ook bezig gaat houden met de nieuwe onderzoekersopleiding Geesteswetenschappen. Over die opleiding is nog weinig bekend.*

- Inderdaad, want de onderzoekersopleiding staat nog erg in de kinderschoenen. Prof. dr. Klaas van Berkel gaat de zaak leiden en uiteraard zal het zo zijn dat de verschillende hoogleraren een taak krijgen in de opleiding Geesteswetenschappen. Of het daarbij gaat om speciale klasjes van hoogbe-gaafde studenten? Ik denk dat het heel mooi zou zijn als er op dit moment

iemand in Groningen rondloopt, die dat al weet. Wat mij betreft is het nog onduidelijk wat die onderzoekersopleiding méér moet zijn dan een intensievere, nog wat hogere vorm van wat normaal al de doctoraal werkcolleges zijn. Logisch denkend is dat op zich misschien genoeg.

Wel vind ik dat je van deze zeer gespecialiseerde onderzoekers best mag vragen zich ook te verdiepen in de bronnen, methoden en technieken van belendende studierichtingen. Zonder die wat bredere oriëntatie ontwikkelen ze geen oog voor de belangrijke mogelijkheden van interdisciplinair onderzoek. En juist die samenwerking met andere disciplines kan heel bevruchtend zijn.

Zo heb ik zelf in Leiden een bijkans ideale samenwerking gehad met de literatuurhistoricus Frits van Oostrom van Neerlandistiek. Zijn belangstelling voor de hofcultuur in de veertiende en vroege vijftiende eeuw sloot heel direct aan op mijn onderzoek naar de landen van de Beierse graven van Holland.

- U bent zelf ook neerlandicus: u hebt zowel Geschiedenis als Nederlands gestudeerd.

- Destijds ben ik er Nederlands bij gaan studeren omdat ik er vanuit ging dat ik in het onderwijs terecht zou komen. De onderwijsprogramma's op scholen lagen toen erg vast en ik had grote moeite met het idee, dat ik na mijn afstuderen veertig jaar lang hetzelfde moest doen. De keuze voor een dubbelstudie leek toen de enige goede oplossing. Ik had bedacht dat ik als leraar Nederlands en Geschiedenis wel een soort vakintegratie met mezelf kon doen. Bij Nederlands kun je dan de geschiedenis van de literatuur beter uitleggen, en bij geschiedenis kun je de literaire produktie in een bepaalde periode erbij halen. Dat idee van vakintegratie was toen één van mijn belangrijkste drijfveren. Maar in de praktijk ging mijn voorkeur al snel uit naar de middeleeuwse geschiedenis, letter- en taalkunde.

Ik heb veel plezier beleefd aan een doctoraalscriptie Oude Letterkunde over het drama 'De moord op Willem van Oranje' van Onno Zwier van Haren.

Onno Zwier was een achttiende-eeuwse edelman wiens politieke carrière kapotgemaakt is in de schandaalpers, nadat politieke tegenstanders hem van incest hadden beschuldigd. Verbitterd trok Zwier zich terug in Friesland, waar hij een aantal drama's heeft geschreven. Ik heb onderzocht hoe zijn politieke visie en zijn persoonlijke leed tot uiting kwamen in het drama over de moord op Willem van Oranje. Dat leverde leuke resultaten op.

Maar ik heb zitten watertanden bij het lezen van zijn overige stukken. Er ligt nog een drama over de Chinezen-moord van 1740 in Batavia, dat tien jaar nadien geschreven is. Een felle aanklacht tegen het beleid van de Nederlandse bewindvoerders van de VOC in Batavia. De manier waarop Zwier beschrijft hoe inlanders door de Nederlandse overheersers werden behandeld... Als een vroege Multatuli. Uiterst boeiend om dat te zien.

De neerlandicus in me kwam ook naar boven toen ik in het Leidse archief aan mijn proefschrift zat te werken. Dagenlang ben je dan met hetzelfde materiaal bezig. Ik heb er toen een gewoonte van gemaakt telkens een half uur van zo'n archiefdag uit te trekken voor een 'willekeurig' aange-

vraagd archiefstuk. Een stuk dat opeens nieuwsgierig maakt, dat allerlei vraagtekens oproept.

Dus al werkend aan de Rekeningen van de middeleeuwse gasthuizen in Leiden kwam ik een register van de trekking van een loterij uit die tijd tegen. Als dat niet intrigerend is, dan weet ik het ook niet meer, dus op een gegeven moment heb ik dat aangevraagd. Kreeg ik een bijna vijftien centimeter dik foliant met 13.000 rijmpjes uit 1596 voor me op tafel. Wat bleek nu? Aan het eind van de zestiende eeuw was het de gewoonte dat je een rijmpje inleverde als je een lot kocht. Daarvan zijn er van een Leidse loterij uit 1596 duizenden bewaard gebleven. Nou ik heb daar werkelijk bij zitten kwijlen van genot. Ik dacht: jee, dit is prachtig, hier moeten we wat mee doen. Maar dat bleek alleen mogelijk met behulp van een goede computer, en die was er toen nog niet. Dus heb ik alles weer weggeborgen en mezelf beloofd dat als ik óóit eens in de gelegenheid zou zijn...

De ontwikkeling van de personal computer maakte toen die weg vrij. Nu is het een groot project. Inmiddels hebben Anneke Huisman en Johan Koppenol een boekje geschreven over Nederlandse loterijgeschiedenis tot 1726: *Daer compt de lotery met trommels en trompetten!*. De Staatsloterij, die in mei 1992 geprivatiseerd is en in een nieuw gebouw gehuisvest wordt, hebben we zover gekregen om een Nederlands Kansspel-museum mee op te richten. Dat museum creëert dan weer werkgelegenheid voor historici. Er ontstaat van alles naar aanleiding van één zo'n vondst, het gaat alle kanten op, en dat is ook het heerlijke van dit vak. Als je maar je ogen open houdt ligt er overal wel weer een mogelijkheid.

- *U bent groot voorstander van het scheppen van meer universitaire samenwerkingsverbanden, die de mogelijkheden van geschiedbeoefening verder verruimen. Vanaf de oprichting bent u verbonden geweest aan de Werkgroep 'Holland 1300-1500'. Wat is dat voor een groep?*

- In 1973 was er een congres van het Nederlands Historisch Genootschap over het feodalisme. Op de terugweg in de auto kwamen we al pratend tot de conclusie, dat het zinvol was om al die lieden die zich met het laat-middeleeuwse Holland bezighielden maar eens vaker bijeen te laten komen. In januari 1974 was de eerste bijeenkomst. We besloten tot de oprichting van een werkgroep, waarvan de leden om de drie, vier maanden zouden samenkomen om over onderzoek te praten. Al snel werd het een groep van dertig personen. Nu staan er geloof ik vijftig mensen op de ledenlijst.

- *Zijn er mediaevisten uit Groningen bij de werkgroep aangesloten?*

- Richard Vaughan, de vorige Groningse hoogleraar Middeleeuwse Geschiedenis, is een keer langs geweest om een lezing te houden over één van de Bourgondische stadhouders. Jammer genoeg is hij daarna nooit meer op een bijeenkomst verschenen. Ook Renée Nip is lid, sinds zij in een Gronings bureaucratiseringsproject met Bourgondische ambtenaren in Holland bezig was.

Maar de Hollandse geschiedenis wordt vooral in Amsterdam en Leiden beoefend en de meeste leden hebben dus in die steden gestudeerd. Dat telt

ook voor Peter Hoppenbrouwers, die nu directeur is van het Nedersaksisch Agronomisch-Historisch Instituut in Groningen. Hij was in 1976 mijn eerste assistent bij het project 'Editie van de Rekeningen van het Beierse Huis'². Gedurende een half jaar is hij met de drossaards van Heusden aan de slag gegaan. Hoppenbrouwers is toen zo gegrepen door de mogelijkheden van het bronnenmateriaal van deze regio, dat er uiteindelijk een groot promotie-onderzoek uit voortgekomen is naar de sociale verhoudingen op het platteland van Heusden.

Behalve de dissertatie van Peter Hoppenbrouwers, die hij in november zal verdedigen, is inmiddels al een flink aantal andere dissertaties over de Hollandse geschiedenis verdedigd en nog in voorbereiding. De Werkgroep 'Holland 1300-1500' heeft dus heel duidelijk een *follow-up* gekregen.

Het 'akelige' van de werkgroep is dat de voorsprong die zij vergeleken met andere onderzoekersverbanden heeft opgebouwd, het hollandocentrisme in de Nederlandse historiografie nog eens versterkt. Die Nederlandse historiografie is altijd sterk hollandocentrisch geweest, hoewel er in het verleden ook wel tegenkrachten waren. Zo probeerde men zich wel aan het hollandocentrisme te ontworstelen door de geschiedenis van de oostelijke gewesten te bestuderen met de blik naar het oosten, in plaats van naar het westen gericht.

In die Oostnederlandse en de aansluitende Duitse gebieden ligt prachtig bronnenmateriaal voor nieuwe studies. Ik verwacht dat de huidige ontwikkeling van de Euregio's steeds meer uitlokt om een historische vraagstelling niet langer af te bakenen tot de grenzen van de toevallig gevormde nationale staat. In de Middeleeuwen ging het om de relaties tussen regio's: de nationale eenheid speelde nog helemaal geen rol. Het middeleeuwse Europa was in zeker opzicht Europees dan het huidige.

Ik werk nu aan een biografie van Albrecht van Beieren, die in de periode van 1358 tot 1404 behalve hertog van Beieren-Straubing ook graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen was. Wat me zo boeit aan die man is dat hij drie totaal verschillende Europese gebieden in één hand hield. Henegouwen is puur Frans: qua taal, cultuur en wat betreft de sociaal-politieke bindingen met het Noordfranse gebied. Dan Beieren, bijna zo Duits als maar kan, met een zuidelijke oriëntatie op Oostenrijk en Noord-Italië. En tenslotte Holland, dat in allerlei opzichten aan de periferie van het rijk ligt en in contact staat met Engeland. Het is ontzettend interessant om te zien hoe men in die tijd problemen van veeltaligheid, acculturatie en logistiek heeft opgelost. Ook krijg je een prachtig inzicht in het hoe en waarom van de ontwikkeling van politieke structuren.

- Een heel andere vraag: heeft u een soort filosofie over het belang van de geschiedenis? En komt die visie tot uiting in de manier waarop u met het vak bezig bent?

---

2. *De rekeningen van de grafelijkheid van Holland uit de Beierse periode*. Uitgegeven door de Werkgroep 'Holland 1300-1500' (vanaf 1980), in de Grote Serie van de Rijks Geschiedkundige Publicatiën.

- Een samenleving zonder historisch besef is niet gezond. Ik ben ervan overtuigd, dat de geschiedbeoefening van wezenlijk belang is voor de bestrijding van vooroordelen en voor het verruimen van levensmogelijkheden. Daarnaast is het geschiedenisvak gewoon ook van belang voor het aanleren van een aantal praktische maatschappelijke vaardigheden. Geschiedbeschuwing levert een bijdrage aan de kritische vorming van mensen. Historisch onderwijs is daarom van essentieel belang. Je moet dan wel aandacht hebben voor het totale spectrum: voor het onderwijs vanaf de basisschool.

Als ik een filosofie heb, dan is dat de filosofie dat ik het van groot belang vind dat de historische ontwikkeling van de samenleving op alle niveaus wordt gekend. En in alle lagen van de huidige maatschappij. Ik probeer daar zelf zo veel mogelijk aan te doen op mijn eigen middeleeuwse vakgebied.

Ik heb mijn collega's hier in Leiden wel geschokeerd door een paar jaar na mijn promotie te zeggen dat ik *Hutspot, haring en wittebrood*, een meerdelige populariserende serie over de Leidse geschiedenis, een essentiële bijdrage aan het vak vond dan mijn dissertatie. Dat mocht niet. Dat hoorde je niet te zeggen. Je werd geacht als historicus je dissertatie het allerhoogste goed te vinden. En de wetenschappelijke boeken die daarna kwamen waren misschien nog wel beter. Maar dat vond ik helemaal niet en vind ik oprecht nog steeds niet!

Het vergt soms zoveel overredingskracht om collega's ervan te overtuigen dat populariserende literatuur echt, origineel, te waarderen en belangrijk werk is. Het is niet zomaar even op een achternamiddagje een tekst in elkaar flansen. Stel, je hebt een kaartenbak met gegevens, die laat je omvallen en je geeft er een nette structuur aan. Dan zegt iedereen: móóí artikel! Maar probeer hetzelfde nu maar eens voor een breed publiek toegankelijk te maken. Ik denk dat dat aanzienlijk moeilijker is.

Detailistisch, diepgravend historisch onderzoek is natuurlijk elementair. De universiteit hoort te zorgen voor een goede stroom AIO's en OIO's, die samen de bouwsteentjes aandragen voor het grote beeld dat later geconstrueerd wordt. Dat is de basis van alles. En láát het grote publiek daar maar naar kijken met het idee: "waar houden die detailistische historici zich mee bezig? Dat is een gevecht op de vierkante milimeter!". Dat interesseert me niet want het is hartstikke nodig. Maar wat minstens zo nodig is, is het maken van een vertaalslag naar dat grote publiek toe. Een visuele vertaalslag bijvoorbeeld, in de vorm van historische documentaires voor de televisie.

- *U hebt meegewerkt aan twee historische series voor Teleac. Hoe kwam u daar terecht?*

- Ja, dat is een wat merkwaardig verhaal. Voor alle duidelijkheid vertel ik eerst maar hoe ik erop gekomen ben een geschiedenisboekje voor de lagere school te schrijven. Toen ik in januari 1974 begon op de Leidse scholengemeenschap *Louise de Coligny* had ik klassen die al anderhalf jaar geen geschiedenisleraar hadden gezien. Een leerling van me kwam helemaal enthousiast thuis, zo van: "We hebben geschiedenis, en die meneer kan zo mooi vertellen". Daar ging het mij in eerste instantie natuurlijk niet om, maar goed. Zijn vader werkte voor een uitgeverij die al jaren zocht naar een schrij-

ver voor een geschiedenisboekje voor de basisschool. Ze konden niemand vinden die gewoon een leuk verhaal kon vertellen. Dus die vader is gaan nadenken, en tot mijn stomme verbazing kreeg ik op een gegeven moment de uitgever op de stoep. Ik laat me altijd graag verleiden tot allerlei avonturen, had destijds ook zelf kinderen in de lagere-schoolleeftijd. Dus ik heb toen twee proefhoofdstukken geschreven en vervolgens dat hele boek.

Het Teleac-verhaal lijkt er een beetje op. Ik werd gebeld door iemand van die omroep met de mededeling dat ze een serie gingen maken over stadsgeschiedenis. Via-via hadden ze wat geïnformeerd en ze meenden dat ik misschien een goede presentator zou zijn. Dus ging ik op een koude winterochtend in 1987 op weg om een proefopname te draaien. Op de wallen van Naarden kreeg ik een microfoon in de hand gedrukt en een niet stil te krijgen juffrouw van de plaatselijke historische vereniging naast me.

Maar twee weken na de proefopname van *Steden en hun verleden* was er ineens geen presentator meer nodig. Wel een tekstschrijver. Want wat bleek: die hele serie moest nog geschreven worden! Als het ware voor de camera-ploegen uit hebben Maurits van Rooyen en ik toen als gekken het script gemaakt. Een beetje een noodprogramma, maar het is uiteindelijk toch een mooie serie geworden.

- *Teleac heeft kort geleden een belangrijke onderscheiding gekregen voor een andere historische documentaire-reeks, Steden des tijds³, waaraan u ook hebt meegewerkt.*

- Een paar jaar later, in 1990 is inderdaad met hetzelfde team een tiendelige vervolgsérie gemaakt, die door Teleac is ingezonden naar een groot festival in New York. Eind vorig jaar kregen we daar de bronzen *New York Award for Television Programmes and Documentaries in History and Society* toegekend. Dat was fantastisch nieuws, want in de categorie 'History and Society' waren zo'n duizend mededingers.

- *Gaat u zich ook in Groningen bezighouden met de historische documentaire?*

- Het is al een tijdje een grote wens van me om een werkcollege over het maken van historische documentaires op te zetten. In Groningen is al wel een college over analyse van films en documentaires, maar nog niets over het maken van documentaires voor radio of televisie. Terwijl dat een moderne manier is om kennis vanuit je vak over te dragen en het ook nog de beroepsmogelijkheden van studenten vergroot.

Wel is het maken van documentaires een vak op zich. Je moet zoveel dingen beheersen: het verrichten van archiefonderzoek, het verzamelen van materiaal, het doen van beeld- en lokatieonderzoek, weten welke keuze je wanneer maakt en wat het verband is tussen de hoofdlijn van een *shot-list* en de werkelijke opname, aanvoelen wat opnamen realiseerbaar danwel onhaalbaar maakt, leren wat de verschillende relaties zijn tussen commentaartekst en

---

3 De serie is deze zomer opnieuw door Teleac uitgezonden.

beeld, de balans kunnen vinden tussen achtergrondmuziek en de commentaar-tekst... Er komt van alles bij kijken.

In de loop der jaren heb ik ook wat radio betreft de nodige praktijkervaring opgedaan. Het is heel nuttig om die ervaring aan studenten over te dragen. Ik denk dat het essentieel is dat we tijdens de opleiding niet alleen aandacht besteden aan de puur schriftelijke presentatie. Studenten moeten kunnen kiezen voor visuele en auditieve overdrachtsvormen.

Eén van de dingen waar ik me de afgelopen jaren het meest aan heb geërgerd is dat wij, academici, volstrekt pre-historisch blijven wat betreft vernieuwing van de overdracht van onze wetenschap. En dat terwijl we beweren dat we de vernieuwers van die wetenschap zijn. Ik hoop dat het college over het maken van documentaires er komt, zodat er eindelijk iets aan gedaan wordt.

- *Een laatste vraag. Het is nu mei, en u bent druk doende met het afbouwen van allerlei plaatselijke activiteiten. Blijft er, wat die bezigheden betreft, geen enkele band met Leiden bestaan?*

- Aan al die dingen komt inderdaad een eind. Alleen mijn orkest -daar kan ik voorlopig nog geen afscheid van nemen.

- *Welk instrument bespeelt u?*

- Mijn hoofdinstrument is altviool. Ik ben als violist ooit begonnen bij een jeugdorkest, waar ik heb gespeeld tot mijn studietijd. Daarna heb ik twaalf-en-een-half jaar lang niet gemusiceerd. Tot mijn vader op een gegeven moment voor de deur stond: "Joh, ik heb gehoord dat er een orkest bij jou in de buurt is waar ze een altist nodig hebben, ik zou het zo leuk vinden als je weer begon. Hier heb je een altviool". Nou, dat was vreselijk. Ik begon te studeren en ik dacht: dit wordt niks. En ik dacht na vier weken: dit wordt helemaal niks. Na vijf weken dacht ik, ik ga dat ding teruggeven aan mijn vader. Maar na zes weken, ineens zeg, ik had de smaak te pakken! En na drie maanden speelde ik als solist het altviool-concert van Teleman met het orkest als begeleiding. Zodoende, en het gaat heerlijk!

Het orkest bestaat nu veertig jaar, wat we onder andere vieren met een toernee in Noordoost-Frankrijk. We hebben wat concerten georganiseerd in een regio waar heel weinig culturele activiteiten zijn. In dat verlaten uithoekje van Frankrijk heb ik een oude boerenwoning, en van daaruit gaan we dus rondtoeren. Dat huis gebruik ik ook wel om met groepen studenten een excursie in het omliggende gebied te maken. Dat soort activiteiten naast de studie vind ik heel belangrijk. Het is ontzettend motiverend om op een leuke manier met je vak bezig te zijn.

In Groningen wil ik op dezelfde voet verder gaan. Misschien is het aardig om op deze plaats alvast een aankondiging te doen. In november is er voor belangstellenden een excursie naar het Catharijneconvent en de Duitse Orde in Utrecht.

Shulamith Shahar. Foto: C. Jager.